

Publiek (bank)geheim

Het bankgeheim ligt van verschillende kanten onder vuur. Een verkenning van de wereld van tandpastatubes, opportunistische banken, geprepareerde laptops en harde politieke onderhandelingen.

TEKST LEX VAN ALMELO | BEELD STOCKDISC

Als regeringen miljarden steken in de redding van het bankwezen is het logisch dat zij optreden tegen belastingontduikers. De bestrijding van belastingvlucht stond dit voorjaar dan ook hoog op de agenda van de G-20. In EU-verband wil ook Europees commissaris voor fiscaliteit Laslo Kovacs een einde maken aan het bankgeheim. De autoriteiten moeten elkaar beter informeren bij belastingontduiking, vindt hij.

'MYTISCH'

Zwitserse bankiers en autoriteiten mogen graag zeggen dat zij loyaal meewerken aan de bestrijding van witwassen, georganiseerde misdaad en *insider trading*. En dat het Zwitserse bankgeheim daarom 'een mythe' is.

Communicatiespecialist Werner E. Rutsch en financieel journalist Claude Baumann schrijven in hun overigens uitstekende boek *Swiss Banking, wie weiter?* dat het bankgeheim méér is dan een instrument voor belastingtrucs. Buitenlandse klanten zoeken bij Zwitserse banken degelijkheid, politieke stabiliteit, een harde munt, rechtszekerheid, financiële deskundigheid en dienstbaarheid. En natuurlijk ook de traditionele discretie.

De geschiedenis heeft namelijk uitgezeten dat er nu eenmaal regeringen zijn, die niet met de handen van het spaargeld van hun onderdanen kunnen afblijven. Dat het Zwitserse bankgeheim mythische proporties heeft, schrijven de Zwitsers toe aan detectives en thrillers.

JAMES BOND

Maar de werkelijkheid is soms minstens zo spannend als James Bond. De feiten die de discussie over het bankgeheim hebben doen oplaaien, spreken wat dit betreft boekdelen. De aanval vanuit Duitsland werd ingeluid door Heinrich Kieber. Deze employee van de vorstelijke LGT-bank in Liechtenstein zette de gegevens van 1.400 rekeninghouders op een cd-rom en verkocht deze aan de Duitse inlichtingendienst. Hij zou er ruim vijf miljoen euro voor hebben ontvangen. De Duitse belastingdienst maakt dankbaar gebruik van de gegevens. Maar voorzitter Pierre Mirabaud van de Zwitserse bankiersvereniging hekelde deze 'Gestapo-methoden'. Voor deze term heeft Mirabaud naderhand weliswaar zijn excuses aangeboden, maar duidelijk is dat de Zwitsers het bloed van de Duitse minister van Financiën Peer Steinbrück wel kunnen drinken.

TUBE TANDPASTA

Ook de Amerikanen schieten met scherp, op de Zwitserse bank UBS. In een onderzoek naar de geldstromen van de Amerikaanse vastgoedhandelaar Igor Olenicoff stuitte de Amerikaanse belastingdienst op een faxbericht van UBS-wealth

Zwitserse bankiers en autoriteiten mogen graag zeggen dat het Zwitserse bankgeheim 'een mythe' is.

manager Bradley Birkenfeld. Birkenfeld beheert de tweehonderd miljoen dollar van Olenicoff, die jaarlijks ruim zeven miljoen dollar aan belasting ontduikt. De vermogensbeheerder heeft deze grote klant meegenomen van Barclays. Omdat Birkenfeld verder weinig klanten

had, loopt hij zich het vuur uit de sloffen voor de Rus-van-origine. Hij smokkelt zelfs diamanten in een tube tandpasta de Verenigde Staten binnen.

Als Birkenfeld wordt gearresteerd wegens medeplichtigheid aan belastingontduiking zegt hij de Amerikaanse justitie alle medewerking toe. Uit zijn informatie blijkt dat UBS-bankiers schaamteloos jacht maakten op zeer rijke Amerikaanse cliënten. Zij probeerden hen te interesseren op bijvoorbeeld kunstfestivals, zeilraces (America Cup) en feestjes.

In strijd met de Amerikaanse wetgeving zijn Zwitserse bankiers ongeveer vierduizend keer per jaar naar de States gevlogen om hun cliënten in het geniep op een hotelkamer te ontmoeten.

In elektronische communicatie gebruikten de bankiers en de cliënten codes voor bijvoorbeeld bedragen en valuta's.

In de Europese Unie hebben drie lidstaten een bankgeheim.

'ZILVEREN DIENBLAD'

In *NZZ Magazin* bekent een UBS-bankier anoniem dat de laptops van de bankiers zo waren geprepareerd dat zij bij eventuele aanhouding aan de grens alle cliëntgegevens konden wissen door een bepaald wachtwoord in te typen.

"Ik wist steeds dat ik de Amerikaanse wet overtrad als ik Amerikaanse burgers praktisch op een zilveren dienblad de gelegenheid tot belastingontduiking presenteerde. Iedereen heeft het geweten, mijn superieuren, mijn collega's."

Eén van die superieuren, Martin Liechti, werd april vorig jaar ook gearresteerd. Maar hij is inmiddels terug in Zwitserland. In tegenstelling tot Birkenfeld, die de Verenigde Staten voorlopig niet uit mag en met een elektronische enkelband om bij zijn broer inwoont. In afwachting van zijn straf. Ook loopt er nog een strafzaak tegen UBS-manager Raoul Weil en Martin Staggl, directeur-eigenaar van de Liechtensteinse private bank New Haven Trust Company Ltd.

BOM

Uit angst haar licentie in de Verenigde Staten te verliezen, heeft UBS de Amerikaanse justitie 780 miljoen dollar betaald en de gegevens van 255 cliënten verstrekt. Certified public accountant Steven Rubinstein uit Boca Raton in Florida heeft de twijfelachtige eer als eerste Amerikaanse UBS-client te worden vervolgd. Hij heeft inmiddels schuld bekend. De Amerikaanse justitie wil nog eens 52.000 cliëntgegevens van de Zwitserse bank. Omdat daarmee een bom onder het Zwitserse bankwezen wordt gelegd, wringt de Zwitserse bondspresident Rudolf Merz zich in allerlei bochten om daar onderuit te komen.

Finma, de Zwitserse toezichthouder op de financiële markten, heeft alvast geprobeerd de schade voor andere Zwitserse banken te beperken door UBS te bevelen afscheid te nemen van alle Amerikaanse cliënten. Dat heeft de deels genationaliseerde grootbank inmiddels gedaan.

ACCOUNTANTS

Volgens de genoemde anonieme bankier en volgens journalist Claude Baumann ■

Amerikaanse stagiaire

Anonieme vennootschappen zijn een gemakkelijke manier om geld buiten het zicht van de fiscus te houden. De Amerikaanse consumentenorganisatie Public Citizen heeft onlangs een twintigjarige stagiaire telefonisch laten informeren hoe zij een *shell company* in Panama kan oprichten. Met een kopie van haar paspoort en een referentiebrief van een bank zal een advocaat in Panama het in enkele dagen regelen. Een Panamese vennootschap betaalt geen belasting over inkomsten uit het buitenland. En omdat de vennootschap op naam staat van het advocatenkantoor hoeft de stagiaire zich geen zorgen te maken over haar 'privacy'.

is UBS niet de enige Zwitserse bank die zich aan dit soort praktijken bezondigt. Ook Crédit Suisse zou boter op het hoofd hebben. Verder noemt Baumann Société Générale.

In de kranten duiken steeds meer berichten op over banken die hebben meegewerkt aan belastingontduiking. De Engelse banken TSB Lloyds en Barclays bijvoorbeeld. *De Tijd* meldde onlangs dat de Belgische parlementaire onderzoekscommissie 'Fiscale fraude' onlangs tot de conclusie is gekomen dat banken een cruciale rol spelen bij belastingfraude. Verder is de afgelopen tijd is wel duidelijk geworden dat ook grote accountantskantoren als Ernst & Young, KPMG en BDO Seidman betrokken zijn (gewest) bij belastingontduiking door onder meer tax shelters op te zetten.

BANKGEHEIM BLIJFT OVEREIND

Tegen de achtergrond van deze praktijken en versterkt door de kredietcrisis is internationaal een ontwikkeling op gang gekomen waarbij het bankgeheim ter discussie wordt gesteld en onder vuur genomen. Hoe is die situatie op dit moment?

In de Europese Unie hebben drie lidstaten een bankgeheim. In België stelt het niet veel voor. Zodra de belastingdienst met

concrete feiten aannemelijk maakt dat er sprake is van belastingontduiking zullen banken de gevraagde informatie moeten verstrekken. In Luxemburg en Oostenrijk is het bankgeheim zo'n beetje op Zwitserse leest geschoeid. De regeringen in deze landen hebben al laten weten weinig

Een UBS-bankier bekent dat lap-tops zo waren geprepareerd dat zij bij aanhouding aan de grens alle cliëntgegevens konden wissen.

te voelen voor versoepeling. Zij kunnen een eventueel EU-besluit over de afschaffing van het bankgeheim eenvoudig blokkeren. EU-besluiten over fiscale maatregelen moeten namelijk unaniem worden genomen. De Europese Unie kan dus hooguit politieke druk uitoefenen op de Luxemburgse en Oostenrijkse regering.

BELASTINGVERDRAGEN

Dat geldt ook voor landen buiten de Europese Unie. Politieke druk heeft er onder meer toe geleid dat na *nine eleven* wereldwijd wetgeving is ingevoerd ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. Na de recente top van de

G-20 heeft onder meer Liechtenstein een versoepeling van het bankgeheim toegezegd. Maar die concessies houden niet meer in dan een beperkte vorm van medewerking met belastingautoriteiten. Zo heeft de Zwitserse federale regering toegezegd belastingverdragen te sluiten

met allerlei staten, om te beginnen de Verenigde Staten en Japan. Eind juni 2009 hebben Amerikaanse en Zwitserse ambtenaren overeenstemming bereikt over de

inhoud van zo'n verdrag: de Zwitsers zullen de Amerikaanse autoriteiten ook informatie verschaffen over belastingontduikers. De Zwitserse bondpresident Rudolf Merz betwijfelt of het parlement dit verdrag zal goedkeuren. Daarna zal het in een referendum worden voorgelegd aan de bevolking, die het hoogstwaarschijnlijk zal afwijzen.

In 2008 gaven vier van de vijf Zwitsers (81 procent) aan het bankgeheim te willen behouden, terwijl   n op de zeven (veertien procent) voor afschaffing is. Overigens begrijpt menig Zwitser   n van de peilers van het bankgeheim niet, namelijk het verschil tussen belastingont-

Tax-havens verdwijnen op papier

Na de G-20 in het voorjaar van 2009 hebben alle belastingvrijhavens beloofd zich te zullen houden aan het belastingprincipe van de OECD, de wereldwijde organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling. Volgens dat principe wisselen staten informatie uit met de fiscale autoriteiten van landen, waarmee een belastingverdrag is gesloten.

Om van de zwarte of grijze lijst af te komen, moet een staat met ten minste twaalf andere staten van enige betekenis een belastingverdrag hebben gesloten. De ene staat maakt daar serieuzer werk van dan de andere.

Zo hebben België, Luxemburg, Oostenrijk en Zwitserland onlangs het verzet tegen uitwisseling van belastinggegevens opgegeven. België heeft inmiddels   n verdrag gesloten en een aanzoek gedaan aan 48 staten. Ook Liechtenstein en Monaco hebben   n verdrag gesloten. Luxemburg, Oostenrijk en Zwitserland staan nog op nul.

Zwitserland wil eerst onderhandelen met de Verenigde Staten en Japan en zal het eerste verdrag in een referendum voorleggen aan het volk (dat vorig jaar nog te kennen gaf het bankgeheim niet te willen afschaffen).

Sommige notoire belastingparadijzen hebben al aardig wat belastingverdragen: Bermuda en de Britse Maagdeneilanden hebben er elf, de Kaaimaneilanden acht en de Nederlandse Antillen zeven. Maar landen als Panama, Belize, de Cook-eilanden en Montserrat hebben sinds hun belofte in 2002 nog geen enkel verdrag gesloten; San Marino zelfs geen enkel sinds 2000.

Het bankgeheim verdwijnt dus langzaam, als het al verdwijnt. Want de beloftes zeggen niets over de sluiproutes, waarbij de bank de naam van de feitelijke begunstigde van de rekening niet kent, omdat die op naam staat van een trustkantoor of anonieme vennootschap.

duiking en belastingfraude. In Nederland en veel andere landen is het allebei strafbaar. De Zwitsers maken een onderscheid. Frauderen is - net als in Nederland - opzettelijk te weinig aangeven en daarbij papieren vervalsen. Ontduiken is 'iets vergeten aan te geven' en dat is naar Zwitserse maatstaven niet strafbaar, maar beboetbaar. Ook als het opzettelijk gebeurt. Omdat ontduiken in Zwitserland niet strafbaar is, mogen banken daarover geen klantgegevens verstrekken aan buitenlandse autoriteiten.

ANONIEME RECHTSPERSONEN

Hebben belastingontduikers iets te vrezen van de aanvallen op het bankgeheim? Bennan Alkan kan het niet zeggen, maar weet wel dat de anonimiteit niet onder alle omstandigheden is gewaarborgd. Alkan is met het Amsterdamse BV Consult één van de partners van Zwitserlandroute. Dit advieskantoor helpt mkb-ondernemers onder meer bij het openen en beheren van een Zwitserse bankrekening. "Ook als het een coderekening is, kun je die niet meer op naam stellen van Mickey Mouse. Zwitserse bankiers zullen altijd naar je identiteit vragen. Maar je hebt geen enkele garantie meer", zegt Alkan. "Als de staat gestolen informatie overhouders van geheime rekeningen koopt, mag hij die gewoon gebruiken. Is dat nu een rechtsstaat?"

ABSOLUUT TRUST-GEHEIM

Ruud van Dijk van Quaedvlieg Juristen in Den Haag ziet het niet zo somber in. "Het bankgeheim wordt niet opgeheven.

Anonieme vennootschap

De Australische hoogleraar Jason Sharman heeft online geprobeerd anoniem een vennootschap op te richten in verschillende landen. De resultaten waren verrassend. In notoire belastingparadijzen als Zwitserland, de Cayman-eilanden en Panama moest hij een identiteitsbewijs laten zien. Daarentegen kraaide er in het Amerikaanse Delaware en op de Britse Kanaal- en Maagdeneilanden geen haan naar zijn identiteit. Volgens politicoloog Sharman nemen G-7-landen tegenover kleine staten dan ook een houding aan van 'do as I say but not as I do'.

Top 10 Belastingparadijzen

Het Engelse blad *Wealth Management* heeft onlangs een top 10 - geen zwarte lijst - samengesteld van *offshore centers*. Tussen haakjes het aantal belastingverdragen dat deze landen hebben gesloten met andere staten; de landen met twaalf of meer voldoen aan de norm van de OECD (zie Tax-havens verdwijnen op papier).

- 1 Singapore (12 of meer)
- 2 Dubai (12 of meer)
- 3 Zwitserland (0)
- 4 Luxemburg (1)
- 5 Liechtenstein (1)
- 6 Monaco (1)
- 7 Kanaaleilanden (Jersey, Guernsey) (12 of meer)
- 8 Man (12 of meer)
- 9 Kaaimaneilanden (8)
- 10 Panama (0)

(BRON: WWW.WEALTH-BULLETIN.COM/HOME/CONTENT/1053952725/)

Singapore en Dubai scoorden het hoogst omdat de staat daar alle deposito's garandeert, zowel onshore als offshore. Geen enkele andere staat doet dat. De banken in beide landen leveren geen gegevens aan de fiscus. Beide landen hebben antiwitwaswetgeving.

Een zwak punt van **Singapore** is dat er vijftien procent belasting wordt ingehouden op de spaartegoeden. UBS en Crédit Suisse hebben hun grootste buitenlandse filialen in Singapore.

Dubai is een aantrekkelijke locatie tussen Europa en Azië in. De kwaliteit en ervaring zijn nog niet zo groot als in Zwitserland, dat aan de top staat wat expertise en infrastructuur betreft. De Zwitserse depositogarantie is echter maar twintigduizend euro, en bovendien heeft UBS Bank gegevens verstrekt aan de Amerikaanse fiscus.

We kunnen leren van de geschiedenis dat er veel aanvallen op worden uitgevoerd, maar dat het hooguit een heel klein beetje wordt versoepeld."

Quaedvlieg is gespecialiseerd in het besparen van belasting via een 'Euro-BV'. Dat is een combinatie van een Limited en een commanditaire vennootschap, die wordt beheerd door een trust. Deze trust is gevestigd in een land met een absoluut trustgeheim, zodat de rechthebbenden "gegarandeerd anoniem" blijven. Op deze manier kunnen erfgenamen aandelen, geld of vastgoed erven, zonder dat er divi-

dendbelasting, schenkings- of successierechten moeten worden betaald, zegt Van Dijk. Hij werkt vooral samen met trustkantoren op Guernsey en Malta en in Luxemburg. Omdat Jersey onlangs de *irrevocable trust* heeft afgeschaft, is dit Kanaaleiland fiscaal niet gunstig meer voor een trust.

Die trust is overigens afgeschaft om spijtoptanten alsnog de mogelijkheid te geven de overeenkomst met de trust te herroepen. Dus om de rechtsvorm gebruikersvriendelijker te maken. Niet om de Nederlandse fiscus te plezieren. □